

ПРАКТИЧНА ЦИВІЛІСТИКА

УДК 347.63:342.726-053.2:355.271

DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v050.2023.6>

Глиняна Катерина Михайлівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0002-1778-1021

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Сьогодні Україна живе в умовах війни, яка здавалася неможливою і недоцільною, однак це реальність, а сама можливість такої війни показує, перш за все, абсолютну нездатність, а іноді і марність діяльності окремих міжнародних організацій, а також лише декларативність багатьох норм міжнародного гуманітарного права для забезпечення захисту цивільних прав дитини, в умовах військових дій, коли потрібна негайна допомога.

В умовах війни, коли дитина потребує негайного захисту, було б недоцільно розглядати дитину, як суб'єкт правових відносин, тому що вона, незалежно від віку позбавлена будь яких можливостей приймати рішення, стосовно свого становища, а в умовах військових дій дуже часто, це становище жертви, але дитина в залежності від віку може оцінювати ситуацію, в якій вона знаходиться, а також, бути свідком злочинів росії, проти українських дітей. Визначення ціннісних пріоритетів в питанні захисту цивільних прав дитини, дає можливість усвідомити, що захист цих прав, об'єднує сферу цінностей, і сферу правових норм, які необхідні для забезпечення захисту прав дитини.

Стан дослідження теми. За останні роки в роботах сучасних юристів розглядалися різноманітні аспекти правового захисту дітей, багато з них не втратили своєї актуальності і в сучасних умовах, такі як проблеми формування та реалізація державної політики, щодо захисту цивільних прав дітей в Україні, в публікаціях таких авторів як М. М. Біленська, А. В. Дакал, К.Є. Дубовицька, Л. Кривачук, Є. М. Лібанова, Р. А. Майданик, Н. О. Опольська, Я. Ф. Радиш, проблемами захисту немайнових прав дитини за цивільним правом України займалися І. В. Жилінкова, О. Козак,

Т. В. Лобанова, Є. А. Мухамєдова, К. Е. Поджаренко, Р. О. Стефанчук, А. О. Янчук, дослідженням механізму міжнародного права, щодо захисту прав дітей стали предметом наукових праць О. І. Вінгловської, Н. М. Оніщенко О. Л. Львова, Л. Ю. Малюги, Д. Морісон, С. Л. Сунєгіна та багатьох інших.

Мета статті полягає в прагматичному розгляді можливостей удосконалення нормативно – правової бази захисту цивільних прав дитини з погляду її прагматичної переоцінки з урахуванням сучасних умов суспільного життя в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перелік порушених Росією цивільних прав дитини може бути дуже великим, але такі її основні права як право на життя, виживання, сім'ю та опіку батьків, гідність, допомогу, здоров'я, психічне здоров'я повинні бути захищені першочергово.

Визначення способів цього захисту залежить від того, яке само із цивільних прав було порушено, а також від того, як це порушення перешкоджає здійсненню інших цивільних прав.

В умовах військових дій, серед багатьох цивільно-правових способів захисту прав дитини, через низку обставин, які унеможливають їх застосування (наприклад, через суд або за допомогою суду), по суті залишається один, найдієвіший спосіб – це примусове припинення дії, що порушують права дитини, а також відновлення положення яке існувало до цього – іноді це дуже складно, особливо коли йдеться про здоров'я дитини, та її право на психологічне здоров'я.

Війна змусила переглянути багато питань пов'язаних з даною проблемою, але деякі з них потребують негайного рішення, і, насамперед, практичного застосування всіх можливих спосо-

бів захисту прав дитини, особливо під час військових дій, при відсутності заходів, необхідних для отримання реального результату. Не зупиняючись докладно на визначенні та співвідношенні таких понять як «спосіб» та «засіб» захисту цивільних прав дитини, треба зазначити, що у даному випадку це може мати практичне значення.

Поняття «спосіб» та «засіб» захисту прав дитини, при багатьох спільних ознаках можуть бути використанні у різному контексті тому що поняття «засіб» захисту має ширші межі свого застосування.

Так, наприклад, відповідно до ч. 5 ст. 55 Конституції України «кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звернутися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» [1].

Разом з тим, оскільки поняття «спосіб» та «засіб» захисту цивільних прав дитини сприймаються як тотожні, то зараз, коли потрібна дієва практична допомога для захисту цих прав, використання того чи іншого поняття, пов'язано з її конкретними цілями, а також обставинами при яких така допомога може бути реалізована.

В тих умовах, в яких зараз опинилися українські діти, дуже складно виділити, яке саме з їх цивільних прав потребує першочергового захисту, але не визиває сумніву, що право на життя, виживання, здоров'я, психічне здоров'я дитини вимагають особливого захисту.

На думку Р. О. Стефанчука, А. О. Янчука та ін., для цього потрібно підходити до поняття «здоров'я» не тільки як загальнофілософської категорії, тому що з цієї позиції вона носить об'єктивний психофізичний характер, і існує за межами правового впливу, а також і з загального розуміння цього поняття, яке має своє спеціально правове значення, і виступає як певний об'єкт правовідносин, а також як певна соціальна цінність, яка попри загального характеру має конкретну юридичну природу, таке визначення поняття «здоров'я» дає змогу визначити його спеціальну галузеву цивільно-правову незалежність до категорії немайнових прав, що робить цю категорію такою, що набуває ознак юридичної небайдужості [2 с. 94].

Слід також зауважити, що в умовах війни далеко не всі способи захисту особистих немайнових прав дитини можуть бути застосовані, і вибірковий підхід до них пов'язаний з можливістю їх застосування, що потребує розроблення обґрунтованих практичних рекомендацій для забезпечення

більш належного захисту прав дитини і не тільки сьогодні, но і діючих на перспективу.

В результаті примусової депортації українських дітей, яка відбувалась і відбувається зараз на тимчасово окупованих територіях, росія порушила вже всі основні цивільні права дітей: на життя, громадянство, сім'ю та піклування батьків, та багато інших, а вже на території росії відбулось також примусове, їх усиновлення, тому відміна прав усиновлення, повернення дітей до сімей потребує використання спеціального способу захисту цього немайнового цивільного права дитини.

Права дитини, захист яких передбачається нормами міжнародного гуманітарного права, базується на взаємних зобов'язаннях держав, за порушення яких, міжнародне право вимагає покарання, але виникає питання, коли і як таке покарання може бути здійснено.

Складність застосування норм міжнародного гуманітарного права, полягає в тому, що на відміну від передбачених цим правом зобов'язань, зобов'язання, які пов'язані з дотриманням прав дитини належать до зобов'язань (*erga omnes*) щодо всіх, і не є двосторонніми, але в цьому випадку, оскільки порушення росією цивільних прав дитини в Україні, стосується всіх членів міжнародного співтовариства, тому всі держави мають юридичний інтерес до захисту цих прав.

Категорія «юридичний інтерес» є традиційною категорією для цивільного права, але в контексті даної проблеми, дуже важливо щоб цей юридичний інтерес не обмежувався лише сприянням в розгляді цього питання, сьогодні потрібна участь кожної міжнародної організації для остаточного вирішення цього питання.

Міжнародні-правові зобов'язання держав, це обумовлені загально визнаними нормами і принципами міжнародного права, добровільно взяті на себе обов'язки, стосовно захисту прав дитини, і насамперед, обов'язки з виконання положень норм міжнародного гуманітарного права, а також інших міжнародних актів, які гарантують захист цивільних прав дитини на міжнародному рівні.

Але реалізація всіх цих зобов'язань залежить від того, і це обов'язкова вимога, як кожна держава виконує взяті на себе зобов'язання по забезпеченню реального захисту прав дитини.

Механізм реалізації цих зобов'язань дуже складний, тому що, як показує практика, кожна держава виходить зі своїх інтересів, як, наприклад, росія, яка через свої злочинні інтереси, порушила вже всі міжнародні зобов'язання, пов'язані

із захистом прав дітей, тому найбільш доцільним є заключення двосторонніх договорів, виконання яких було б гарантовано кожною із держав.

Підписання таких міжнародних договорів може стати важливим фактором забезпечення захисту прав дітей і на міжнародному рівні, тому що дає можливість для більш конструктивного діалогу, окремо з кожною країною, яка приєдналася до міжнародних актів захищаючих цивільні права дитини, а також збільшення міжнародно-правової відповідальності за їх невиконання.

Міжнародно-правова відповідальність – це юридичні наслідки, що настають для суб'єкта міжнародного права в результаті порушення ними міжнародно-правового зобов'язання.

Застосування норм міжнародного права у внутрішньодержавній сфері, припускає добровільно виконання міжнародних зобов'язань і відповідно до ст. 27 Віденської Конвенції про права міжнародних договорів 1969 р. (Україна приєдналася до цієї конвенції у 1986 р.), держава – учасниця не може посилатися на положення свого внутрішнього права, як спосіб виправдання для невиконання цього договору [3].

Спроби кодифікації норм міжнародно-правової відповідальності, як підкреслює С. О. Коваленко, не призвели до появи універсальної Конвенції, і еволюції поняття «міжнародно-правова відповідальність», це перехід від матеріальної відповідальності держав чи держави, за заподіяну шкоду майна іноземним громадянам і іноземному капіталу, до відповідальності держав за агресію, військові злочини, проведенні політики геноциду, що відповідає вимогам часу [4, с. 114].

Виконання зобов'язань забезпечення захисту цивільних прав дитини, на рівні міжнародних організацій ґрунтується тільки на розумінні справжнього становища дітей, які потребують негайної допомоги, але і це іноді, через різні обставини, дуже складно зробити, тому що сьогодні відсутні єдині правила підходу до визначення не тільки об'єктивних критеріїв оцінювання справжнього становища дітей, но і відсутня концептуальна основа, для розробки механізму реалізації забезпечення цього захисту, не тільки на рівні міжнародних організацій, но і на рівні національного законодавства, що призводить до нескоординованих дій між органами центральної та місцевої виконавчої влади на національному рівні, а також до координації дій з міжнародними організаціями для захисту прав дітей.

Дещо подібне ми спостерігаємо сьогодні і в Україні, і пов'язано це з необхідністю адаптації

національного законодавства до європейських правових стандартів захисту прав дитини, які припускають наявність відповідної нормативно-правової бази в кожній країні, яка б відповідала всім вимогам міжнародних актів, метою яких є можливість забезпечення прав дитини за будь-яких обставин.

Можливість реального захисту цивільних прав дитини, особливо в умовах військових дій, залежить, в першу чергу, від рівня виконавчої дисципліни, яка ґрунтується на відповідальності тих, хто повинен його забезпечити.

Для реалізації належного рівня виконавчої дисципліни, насамперед, необхідно чітко та конкретно формулювання поставленої задачі, у даному випадку, це алгоритм дій осіб чи організацій, які особисто відповідають за те, що такий захист буде гарантований у повному обсязі, а також контроль за тим наскільки професійно і своєчасно це буде зроблено.

Відповідальність – це загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення до своїх обов'язків, соціальних норм і цінностей, що стосується цивільно-правової відповідальності, то це – встановлені законом юридичні наслідки за невиконання, або неналежне виконання особою обов'язків, зобов'язань, що пов'язанні з порушенням суб'єктивних цивільних прав.

Існуюча у суспільній свідомості норма соціальної відповідальності, це завжди очікування, віра в те, що людина, навіть коли вона конкретно і не відповідає за щось, наприклад, надання необхідної комусь медичної допомоги, обов'язково допоможе, навіть не будучи медиком. Сьогодні це особливо яскраво виявилось у діяльності волонтерів, які з перших днів війни здійснюють неоцінену допомогу в забезпеченні захисту цивільних прав дітей, і, насамперед, це її право на життя.

Юридична відповідальність це різновид соціальної відповідальності, який закріплений у законодавстві і забезпечений державою юридичний обов'язок.

Підставою юридичної відповідальності, як і цивільно-правової є вчинення правопорушення, за умови наявності правової (договірної- правової) норми, що встановлює міру відповідальності за нього.

В умовах війни, і це обов'язково треба брати до уваги, на жаль, є вже багато прикладів того, що відсутність необхідного, для належного захисту прав дитини, рівня виконавчої дисципліни, призвело до дуже сумних, а іноді трагічних результатів; це і невживання превентивних захо-

дів, які б унеможливили примусову депортацію дітей з тимчасово окупованих територій, не своєчасно, а також неналежна якість медичної допомоги, особливо психологічної, а головне – це неефективність заходів, особливо органів місцевого самоврядування, які, відповідно до закону наділені владними повноваженнями, але коли йдеться про «особисту відповідальність», дуже швидко перекладають цю відповідальність на центральні органи влади, або інших осіб, тому що «особиста відповідальність» це не тільки особиста характеристика людини, це і безліч обов'язків, однак це і безліч можливостей для їх виконання, но для цього потрібно розуміння того, що саме від дій місцевої влади залежить життя дітей.

Ми вже неодноразово зупинялися на тому, що визначення понять в процесі наукового дослідження має і методологічне значення, тому що забезпечує точність і однозначність їх використання.

Правові цінності і цінності права, виступаючи двома головними системами нормосфери та аксіосфери права, розширюють зміст самого поняття «захист цивільних прав дитини». Пов'язано це з тим, що при певних умовах, цей захист можливо здійснити спираючись на норми цивільного права, або на норми міжнародного-гуманітарного права, в інших, особливо в умовах війни, дуже часто вживаються такі поняття, як «цінність життя», «цінність здоров'я та сім'ї», «справедливість», «безпека», «допомога» та багато інших, які притаманні аксіосфері права, але за будь-яких умов, є основоположними цінностями права.

В умовах війни, захист права дитини на здоров'я, його психічне здоров'я є, і імовірно буде і після війни, проблемою національного значення, яка потребує цілісного трансдисциплінарного підходу, який має бути заснований на синтезі гуманітарних, природничих та медичних дисциплін, що дає змогу, при дотриманні основних принципів системного аналізу, дати єдине цілісне уявлення з цього питання, яке засноване на єдиних концептуальних підставах.

Відношення поняття «психічне здоров'я дитини» до правової категорії, та його розгляд як немайнового права дитини, потребує і розробку правового механізму для реалізації забезпечення цього права дитини, в сучасних умовах, і це дуже важливо, треба щоб цей механізм був динамічною системою правових норм, засобів, заходів, для створення умов для практичної реалізації цього права дитини.

У повсякденному житті, оцінюючи багато питань, пов'язаних, з забезпеченням захисту цивільних прав дитини, крізь приму наших особистих переконань та цінностей, ми не завжди об'єктивно можемо оцінити не тільки їх істинний зміст, але і їх значення для подальшого життя дитини, але що стосується поняття «право на психічне здоров'я дитини», то його треба розглядати не тільки з точки зору його значення для самої дитини, (приймаючи до уваги негативний вплив на психіку дитини війни), але подальшого розвитку української нації.

Адаптація дітей до умов мирного життя може бути дуже довгою та неоднозначною, тому необхідно зробити, навіть в умовах війни, все можливе для збереження їх психічного здоров'я, а для цього потрібне розмежування понять «психічне здоров'я» та «психологічне здоров'я», тому що це має значення для розробки методики надання психологічної допомоги. Використання для цього всього арсеналу методів природничих дисциплін, особливо в такий кризовий період як війна, перш за все, потребує щоб воно було не тільки раціональним, але і відповідало конкретним обставинам, в яких знаходиться дитина, оскільки від цього залежить можлива передбачуванність результатів надання психологічної допомоги.

На побутовому рівні поняття «психічне здоров'я» та «психологічне здоров'я» сприймаються як тотожні, можливо це пов'язано з тим, що «психічне здоров'я» – це рівень психологічного благополуччя, який визначається не тільки відсутністю психічних захворювань, а і рядом інших факторів, соціально-економічних, біологічних та інших, і розглядається як широке міждисциплінарне поняття.

На думку Д. Костюка, психологічне здоров'я, безумовно, пов'язано з психологічним здоров'ям, оскільки воно створює базу психологічного здоров'я, але ці поняття слід розмежувати, так як для кожного із них властивий свій зміст, критерії, умови формування [5 с. 45-47]. Якщо поняття «право дитини на психічне здоров'я» та «право дитини на психологічне здоров'я» є правовими категоріями, безумовно, це потребує і відповідного правового захисту, і як зазначала І. В. Єршова – Бабенко, розуміння психіки як гіперсистеми синергетичного порядку, підпадає під дію відомих та прийнятих законів, а також тих, які наразі ще не отримали визначення, але вже зрозуміло, що вони є, і це є підтвердженням тези о необхідності формування цілісного уявлення про психіку [6 с.149].

Особливого значення необхідність правового захисту психічного здоров'я дитини набуває в умовах війни, коли індивідуальні особливості психічних процесів, властиві також і дитині, як збудженість, емоційність, чутливість, можуть призвести до психічних розладів, таких як депресія, посттравматичний стресовий розлад, розлади настрою, іноді і шизофренія.

У лінійній класифікації систем наукового знання, психологія займала проміжне місто між природничими та суспільними науками, однак сьогодні до неї потрібен зовсім інший підхід, оскільки багато понять використаних у психології, застосовуються і в інших дисциплінах, у даному випадку, йдеться про юриспруденцію, під якою розуміється теоретична так і практична діяльність в галузі права.

Нормативістське визначення права як системи формально визначених норм, виступаючих як державно-владний критерій правомірної поведінки, розглядає право, виключно як об'єктивну логічну форму, абстраговану від соціального, психологічного, історичного походження у «чистому вигляді» [7].

Однобічність такого підходу, призводить до неможливості застосування деяких норм цивільного права на практиці, особливо у кризовій ситуації, коли це безпосередньо стосується захисту цивільних прав дітей. Можливо це може бути пов'язано з їх формальною визначеністю, обов'язковим дотриманням правових приписів, що, безумовно, є необхідною умовою їх функціонування. Але сьогодні тому і потрібно удосконалення і конкретизація існуючих правових норм, а можливо і скасування застарілих норм, для формування нових правових норм, правових установок, які б відображали конкретні потреби суспільства, а також призвели б їх до життєвих потреб забезпечення цивільних прав дитини ,залежно від конкретних обставин.

В умовах військових дій, ці конкретні обставини можуть бути непередбачуваними, але і до них потрібно ставитись, як до об'єктивної реальності, в якій треба зберегти не лише життя дитини, а також її психічне здоров'я, що дуже складно зробити, коли не тільки психіка дитини, але і психіка дорослих не витримує психологічних навантажень від всіх злочинів, які рф постійно здійснює на території України, і метою яких є дестабілізація психічного стану цивільного населення.

Порушуючи всі міжнародні документи, в яких розглядалась проблема прав дитини, забезпечення її нормального фізичного, психологічного

розвитку рф, порушила положення всіх міжнародних актів, що стосуються абсолютної заборони на жорстоке поводження у будь-якому випадку без винятку.

В Україні в умовах військових дій, діти живуть, як це трактується в психології в «системі психологічної реальності», в якій відбуваються найбільш істотні і значущі для неї процеси і зміни, що впливають на їх мислення і поведінку, і що особливо важливе для практичної роботи дитячих психологів, це те, що в понятті «психічна реальність» міститься ідея цілісного інтегративного розуміння, а в залежності від віку дитини, воно може бути більш менш розвиненим [8].

Наскільки наше визначення поняття «право дитини на психічне здоров'я», відповідає європейським стандартам, наразі важко визначити, але на нашу думку, це питання доцільно вирішувати у рамках двосторонніх міжнародних договорів, з урахуванням специфіки законодавчої бази кожної країни.

Конвенція про права дитини 1989 р., передбачає – якщо йде війна, то країна повинна зробити все можливе, щоб захистити своїх дітей. Такі діти повинні отримати статус постраждалих та безкоштовні медичні послуги, в тому числі і психологічні, мати доступ до якісних послуг з реабілітації, оздоровлення та освіти.

Це питання є для України дуже болючим, ще у 2014 р. співробітники «Всеукраїнської мережи захисту прав дітей, «працюючи в сірій зоні», в Луганської та Донецької областей, зіткнулися з тим, що там діти не мають можливостей отримати медичну допомогу або освіту.

В Україні і сьогодні, в умовах війни, є багато громадських об'єднань які займаються захистом дітей, такі як: Всесвітня організація «Школа – територія миру»; ЮНІСЕФ – Великобританія; Фонд порятунку дітей; Всеукраїнська організація «Український фонд Благополуччя дітей»; Міжнародна благодійна організація «Надія і житло для дітей» та багато інших.

Громадські об'єднання не є філіями держави, це самостійні ланки суспільної системи, що мають свої функції та соціальне призначення, але діють у рамках правового режиму, який встановлено державою, наприклад, Закону № 2460 від 16.06.1996 р. «Про об'єднання громадян».

Але за ці роки відбулися зміни які вплинули і на діяльність цих організацій, що стосується діяльності ЮНІСЕФ, то з перших днів війни в Україні її співробітники, чомусь зайняли вичікувальну позицію, що позначилася на рівні їх реальної допомоги.

У травні 2023 р. Мінреінтеграції Україні відкрили Центр захисту прав дитини, якій повинен протидіяти російським злочинам, центр буде працювати з дітьми які стали жертвами злочинів, чи були їх свідками, проводитимуть медичне обстеження, надаватимуть необхідну допомогу, а також було презентовано план дій Bring Kids Back UA, це план комплекс заходів як української влади, так і міжнародних організацій у захисті прав маленьких українців [9].

Дуже велику допомогу, особливо для відновлення психоемоційного стану дітей надають волонтери, так волонтерська спілка «Поруч», проводить благодійні фестивалі для дітей-переселенців у Києві, головною метою яких є допомога дітям адаптуватися та соціалізуватися на новому місці.

Особливості правового статусу волонтера визначаються Законом України 2011 р. (зі змінами від 13. 12. 2022 р.), а також законопроектом «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки волонтерської та благодійної діяльності в умовах воєнного стану» від 24.04.2023 р. [10].

Волонтери надають допомогу на базі організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів на підставі договору про провадження такої діяльності, укладеного з такою організацією чи установою, або без такого договору, в умовах військових дій дуже важливо, що у договорі може визначатися і порядок відшкодування волонтеру витрат, пов'язаних з виконанням його діяльності.

Волонтери можуть надавати допомогу і індивідуально, але вони обов'язково повинні повідомляти про те одержувачів волонтерської допомоги.

Оскільки гуманітарна допомога, іноді, надається волонтерами в місцях, в яких, її жодним іншим чином, неможливо здійснити, то волонтери мають право на отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження своєї діяльності, а також забезпечення спеціальними засобами, спорядженням та обладнанням.

Волонтери обов'язково повинні мати посвідчення – документ встановленого зразку, якій видається волонтерськими організаціями фізичним особам, з метою підтвердження факту набуття ними права проводити волонтерську діяльність.

Сьогодні в Україні діяльність волонтерів пов'язана з цілим рядом ризиків і проблем, і перша з них, з якою вони стикаються під час збору коштів для дітей, це непомірно високі податки, так, податок на благодійність, якщо платіж пере-

вищує 1710 грн., складає 15–17%, але це неприпустимо, коли в країні йде війна, особливо коли йдеться про допомогу дітям.

Встановлення повного, переліку всіх труднощів, з якими сьогодні стикаються не тільки волонтери, а і громадські організації, які, безпосередньо, займаються допомогою та захистом прав дітей, практично неможливо.

Тим більш неможливо, передбачити всіх руйнівних для психічного здоров'я дитини наслідків цієї війни, але вже сьогодні на державу покладаються додаткові зобов'язання для створення, адекватного сучасним умовам правового механізму для захисту цивільних прав дитини. З урахуванням специфіки і обставин в яких знаходяться українські діти та їх психічного стану.

Висновки. Отже, проведене вище дослідження дає всі підстави стверджувати, що проблемами захисту прав дитини, особливо в умовах воєнного стану ускладнюється узгодженість правових норм з реаліями сьогодення.

Захист прав дітей сьогодні, передусім покладається на міжнародні організації, застосовуючи норми міжнародного права та міжнародного гуманітарного права. Права дитини, захист яких передбачається нормами міжнародного гуманітарного права, базується на взаємних зобов'язаннях держав, за порушення яких, міжнародне право вимагає покарання. Виконання зобов'язань забезпечення захисту прав дитини, на рівні міжнародних організацій ґрунтується тільки на розумінні справжнього становища дітей, які потребують негайної допомоги, але і це іноді, через різні обставини, дуже складно зробити, тому що сьогодні відсутні єдині правила підходу до визначення не тільки об'єктивних критеріїв оцінювання справжнього становища дітей, но і відсутня концептуальна основа, для розробки механізму реалізації забезпечення цього захисту, не тільки на рівні міжнародних організацій, но і на рівні національного законодавства, що призводить до нескоординованих дій між органами центральної та місцевої виконавчої влади на національному рівні, а також до координації дій з міжнародними організаціями для захисту прав дітей.

Тому, на сьогодні вкрай необхідна адаптація національного законодавства до європейських правових стандартів захисту прав дитини, які припускають наявність відповідної нормативно-правової бази в кожній країні, яка б відповідала всім вимогам міжнародних актів, метою яких є можливість забезпечення прав дитини за будь-яких обставин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30.
2. Стефанчук Р.О. Янчук А.О. Здоров'я як правова категорія./Текст/Р.О. Стефанчук А.О.Янчук//Світ медицини і біології – 2019 – № 1(67) – с. 93–96.
3. Віденська Конвенція про права міжнародних договорів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Коваленко С.О. Види і форми міжнародно – правової відповідальності міжнародних організацій./Текст/ С.О. Коваленко // Публічне право – 2014 – № 2 – с. 113–116.
5. Костюк Д. Костюк В. Психічне та психологічне здоров'я особистості: поняття, зміст, та критерії/Текст/Д.Костюк В.Костюк./Вісник Національного університету оборони України – 2019 – № 50 (2) – с. 45 – 50.
6. Ершова – Бабенко І.В. Психосинергетические стратегии человеческой деятельности (Концептуальная модель).\ Текст/ І.В. Ершова – Бабенко. Винница. KNYG NOUA, – 2005 – 368с.
7. Основні наукові вчення про право .Праворозуміння. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oduvs.edu.ua>>7_lccil-2
8. Психічна реальність в психології. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://um.co.ua/>
9. В Україні відкрили Центр захист захисту прав дитини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.Slovoidilo.ua/>
10. Про волонтерську діяльність – Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

Глиняна Катерина Михайлівна

Проблемні питання захисту прав дітей в умовах воєнного стану

В статті розглядаються проблеми, які виникли при захисті прав та інтересів дитини в умовах воєнного стану в Україні. Діти, які опинились на територіях бойових дій, які були вимушені покинути свої домівки, які зазнали страждань в наслідок воєнних дій потребують негайної допомоги та захисту.

Для цього державі необхідно визначити основні пріоритети щодо захисту прав дітей та запропонувати міжнародним організаціям прикласти всіх зусиль щодо захисту дітей, які потребують цього. В умовах війни, захист права дитини на здоров'я, його психічне здоров'я є, і імовірно буде і після війни, проблемою національного значення, яка потребує цілісного трансдисциплінарного підходу, який має бути заснований на синтезі гуманітарних, природничих та медичних дисциплін, що дає змогу, при дотриманні основних принципів системного аналізу, дати єдине цілісне уявлення з цього питання, яке засноване на єдиних концептуальних підставах.

В цьому плані, нормативно-правова база захисту цивільних прав дитини сприймається як певний інструмент, що дозволяє у будь-яких обставинах зберегти для дитини головні правові цінності – життя, здоров'я, психічне здоров'я, гідність, право на освіту, справедливого відношення до його інтересів та багато інших, які дають все необхідно для нормального розвитку дитини. Ця війна, призвела до необхідності нового бачення сутності норм міжнародного права, можливості їх застосування, безпосередньо, в умовах військових дій, для реального захисту цивільних прав дитини, тому що вони спираються на такі поняття як «справедливість», «співчуття», «повага», «допомога», «власна гідність», «здоровий глузд», що дає можливість доцільніше, залежно від ситуації в якій опинилася дитина, захистити її цивільні права.

Аналіз застосування норм міжнародного гуманітарного права для захисту цивільних прав дитини на території України показав, що багато з них є лише декларативними і не можуть бути застосовані на практиці, в умовах війни, на відміну від них норми звичаєвого права, які засновані на «здоровому глузді», і більш зрозумілі можуть бути використані доцільніше і під час військових дій для захисту цивільних прав дитини.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, міжнародний правовий звичай, норми звичаєвого права, захист цивільних прав дитини, гуманізм, справедливість, психічне здоров'я дитини.

Нlyniana Kateryna

Challenging issues of protection of children's rights under martial law

The article examines the problems that arose in the protection of the rights and interests of the child in the conditions of martial law in Ukraine. Children who found themselves in the territories of hostilities, who were forced to leave their homes, who suffered as a result of hostilities, need immediate help and protection. For this, the state needs to determine the main priorities for the protection of children's rights and invite international organizations to make every effort to protect children who need it. In the conditions of war, the protection of the child's right to health, his mental health is, and probably will be after war, a problem of national importance, which requires a holistic transdisciplinary approach, which should be based on the synthesis of humanitarian, natural and medical disciplines, which allows, in compliance with the basic principles of systemic analysis, to give a single holistic view of this issue, which is based on a single conceptual basis . In this regard, the normative legal framework for the protection of civil rights of the child is perceived as a certain tool that allows preserving the main legal values for the child in any circumstances – life, health, mental health, dignity, right to education, fair treatment to his interests and many others that provide everything necessary for the normal development of the child. This war led to the need for a new vision of the essence of the norms of international law, the possibility of their application, directly, in the conditions of military operations, for the real protection of the civil rights of the child, because they rely on such concepts as "justice", "compassion", "respect", "help", "own dignity", "common sense", which makes it possible to protect the child's civil

rights more expediently, depending on the situation in which the child finds himself. The analysis of the application of the norms of international humanitarian law to protect the civil rights of the child on the territory of Ukraine showed that many of them are only declarative and cannot be applied in practice, in conditions of war, in contrast to the norms of customary law, which are based on "common sense", and clearer ones can be used more appropriately and during military operations to protect the civil rights of the child.

Key words: international humanitarian law, international legal custom, norms of customary law, protection of civil rights of the child, humanism, justice, mental health of the child.